

COLIN IN BLACK & WHITE
Kaepernick
verteller in serie
over hemzelf

Netflix gaat een serie maken over American footballspeler Colin Kaepernick. Hij werd in 2016 beroemd door te knielen tijdens het volkslied. Hij deed dat uit protest tegen racistisch politiegeweld. Het kostte hem zijn carrière. De serie, getiteld *Colin in Black & White*, richt zich op zijn tienerjaren, waarin hij opgroeit in een wit adoptiegezin. Kaepernick en regisseur Ava DuVernay zullen optreden als verteller.

NAAR BONNEFANTEN
Els van der Plas
vertrekt bij
Nationale Opera

Directeur Els van der Plas (1960) verlaat op 1 november de Nationale Opera & Ballet in Amsterdam voor het Bonnefantenmuseum in Maastricht. Van der Plas studeerde kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Ze was eerder achtereenvolgens directeur van de Gate Foundation, het Prins Claus Fonds en het Nederlands Instituut voor Design en Mode Premsela. Van der Plas volgt in Maastricht Sandra Holtjer op.

Levi van Veluw Installatie in Het HEM, nieuw werk in galerie

Het onzienlijke

Kunstenaar Levi van Veluw liet zich voor zijn semipermanente werk in Het HEM inspireren door preken in de kerk bij zijn grootvader, een dominee.

Jan Pieter Ekker
 AMSTERDAM

Vijf jaar geleden vatte kunstenaar Levi van Veluw (35) het plan op Arnhem voor Amsterdam te verruilen. Maar in Arnhem had hij een heel mooi atelier, en omdat alles in Amsterdam een stuk prijziger is, was hij bang dat hij in 'een karrige loods in de Bijlmer' terecht zou komen. Dus zocht hij ook buiten Amsterdam en zo belandde hij in Zaandam, in een voormalige perserij van springstoffen op het Hembrugterrein waar van 1895 tot 2003 een wapen- en munitiefabriek was gevestigd. "Het was een soort jungle; alle ramen lagen eruit en het was ook binnen begroeid. Maar ik zag direct de potentie en Rijksvastgoed beloofde dat het casco zou worden opgeleverd als ik het zou huren."

Drie jaar later kocht Amerborgh, de investeringsmaatschappij van cultureel ondernemer Alex Mulder, de voormalige munitiefabriek op het Hembrugterrein en vestigde er het kunstencentrum Het HEM. "Toen directeur Kim Tuin mij voor het eerst benaderde, kende ze mijn werk natuurlijk wel, maar ze wist niet dat ik ook op het Hembrugterrein zat. Zo kwam voor mij alles samen, want ik had tijdens de verbouwing van mijn atelier al anderhalf jaar in de leegstaande patronenfabriek gewerkt."

Het HEM zou aanvankelijk eerst een jaar open gaan, en Van Veluw zou een groot, tijdelijk werk maken. Maar de plannen veranderden en het grote tijdelijke werk dat Van Levi in gedachten had, veranderde in een kleiner (semi)permanent werk. "Het moest een soort stilte-ruimte worden. En ik wilde dat het zich zou verhouden tot de rauwe architectuur van het pand. Als je nu binnenkomt, vraag je je af wat het is. Omdat het zo pompeus is, met die mix van Pruisisch en kobaltblauw, en omdat het zo geïntegreerd is – ingeklemd tussen de grijze zuilen – weet je niet of het kunst is of dat het bij het gebouw hoort."

Interessante vertaalslag
 Zijn werk gaat doorgaans over de vraag hoe de mens controle uitoefent op zijn omgeving. In dit geval wilde hij nagaan hoe de mens dingen omzet naar materie. "Mijn grootvader was dominee, dus ik zat vaak in de kerk, maar ik wist niet waar het precies over ging. Later bedacht ik: er is iets wat niet zichtbaar is, waarvan niemand weet hoe het eruitziet en wat niet aanraakbaar is, maar op de een of andere manier hebben we dat toch naar fysieke objecten weten te vertalen: de kerk heeft een bepaalde vorm, er is een altaar, er zijn religieuze objecten. Die vertaalslag vind ik interessant; er worden allemaal elementen ingezet om ons te overtuigen van iets wat we niet zien."

Sanctum, zoals zijn installatie in Het HEM is getiteld, borduurt voort op de grote tentoonstelling die hij eind 2015 had in Marres in Maastricht, een enorme ondergrondse installatie die hij maakte voor een cultureel centrum in Vorno, Italië, én een expositie die hij in het voorjaar van 2019 maakte voor zijn Nederlandse galerie Ron Mandos. "Het HEM is een gebouw waarin je kunt rondwalen, en je hebt er ook een ander publiek

→ Het interieur van *Sanctum* (boven). De installatie van kunstenaar Levi van Veluw zit ingeklemd tussen de grijze zuilen van het gebouw van Het HEM. FOTO'S LEVI VAN VELUW

Iedereen kan mode maken bij Beckers

Edo Dijksterhuis
 AMSTERDAM

Met een mouw, een top, een rok en een broekspijp kan Anouk Beckers eindeloos variëren. De modulaire kledingcollectie Join Collective Clothes is een gezamenlijke productie van professionals en leken.

Dat mensen af en toe iets nieuws willen aantrekken, snapt Anouk Beckers best. "Maar waarom moeten het massaproducten zijn, gemaakt door een industrie die zo veel mogelijk produceert voor zo min mogelijk geld?"

Zoals meer jonge ontwerpers heeft Beckers een haat-liefderelatie met de mode-industrie. Als alternatief ontwikkelde ze tijdens haar studie aan de Gerrit Rietveld Academie een modulaire collectie. Met ruim veertig basisvormen konden gebruikers zelf hun outfit samenstellen. De combinaties waren eindeloos.

Met Join Collective Clothes heeft Beckers, inmiddels drie jaar afgestudeerd, dat systeem verfijnd door de toevoeging van een sociaal element. "Want mode gaat immers over communicatie," stelt zij. "Met kleding uit je je identiteit of stemming, waar anderen op reageren. Door samen kleding te maken, ga je dat gesprek heel direct aan."

Voor Join Collective Clothes tekende Beckers vier patronen: een mouw, een broekspijp, een top en een rok. Ze nodigde modeontwerpers, grafisch vormgevers en beeldend kunstenaars uit hun versie van die bouwstenen te

maken, maar begeleidde in workshops ook amateurs. "Zelfs mijn broertje die nog nooit achter een naaimachine heeft gezeten, heeft een top gemaakt."

De losse onderdelen zijn met linten aan elkaar te knopen tot een gesamt-kunstwerk met zeer uiteenlopende ingrediënten. Zo vervaardigde Iris de Leeuw, die in de jaren zestig furore maakte met het Speespak (in 2018 nog te zien in de tentoonstelling Amsterdam Magisch Centrum in het Stedelijk), een waaierende rok van linnen en zijde met afritsbare delen. Dewi Bekkers top van siliconen heeft een bijzonder sculpturaal uiterlijk. En dat geldt ook voor de mouw die Anouk van Klaveren sneed uit leer, dat ze natmaakte en liet opdrogen in een gebogen houding.

Jachtterrein

Van de ruim 120 bijdragen aan Join Collective Clothes heeft Beckers er een dozijn geselecteerd voor een presentatie in Eight Cubic Meters, de tentoonstellingsvitruine van de Gerrit Rietveld Academie. Die bevindt zich in de Sint Nicolaasstraat, haaks op de Kalverstraat, bij uitstek het jachtterrein van kledingshoppers.

Beckers liet de creaties vastleggen door Scheltens & Abbenes, het fotografenduo dat in de wereld van modebladen naam heeft gemaakt met foto's zonder modellen. Ook in de composities op een landschap van patroontekeningen is amper kleding te herkennen. Het lijken psychedelische luchtfoto's van de Bollenstreek, wandsculpturen of mysterieuze infographics.

De panelen waar de foto's op geprint zijn, overlappen elkaar soms en zijn andere keren iets gedraaid, waardoor de passant in het voorbijgaan steeds andere details ziet. "Daar gaat het mij om," stelt Beckers. "Mensen anders laten kijken naar kleding. En vragen oproepen. Wat is mode? Wat kan het zijn?"

Maar is het ook draagbaar? "Dat zullen we maandag zien. Dan lopen modellen rond in dit winkelgebied en wordt dat uitgezonden via een livestream. Op het lijf zijn de kledingstukken minder abstract, maar het blijft afwachten hoe sommige combinaties werken."

Join Collective Clothes met Scheltens & Abbenes: t/m 22 september in Eight Cube Meters, Sint Nicolaasstraat. De livestream is te volgen via Instagram: @join_collective_clothes

Anouk Beckers
 Modeontwerper voegt sociaal element toe aan productie van haar collectie.

'Daar gaat het mij om, mensen anders laten kijken naar kleding'

'Op de een of andere manier hebben we het geloof toch naar fysieke objecten weten te vertalen'

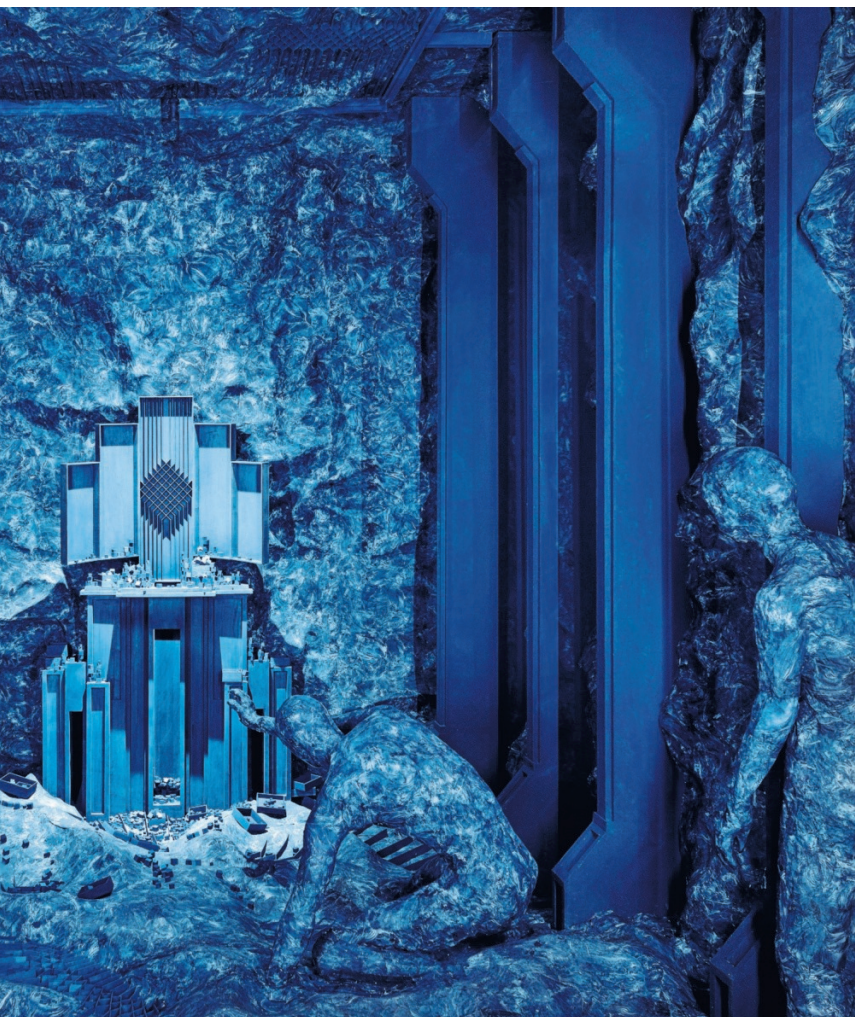
'De bezoeker moet zelf gaan interpreteren, want er hangt geen bordje bij waarop alles wordt uitgelegd'

Levi van Veluw, maker van Sanctum in museum Het HEM

vrij 35

is tastbaar

dan in een galerie of museum. Ik bedacht hoe het moet zijn als iemand opeens voor mijn werk staat. Dat je ontdekt dat er een ingang is, dat je voorzichtig je hoofd om de hoek steekt omdat je wilt weten wat het is. Ik weet nog dat ik zelf voor het eerst in een installatie terecht kwam, van James Turrell. Dat vond ik heel indrukwekkend; dat je in kunst kon – dat had ik nooit bedacht op de academie."

Het interieur van zijn werk – een glazen kubus, waarachter een wereld schuilgaat die zich beetje bij beetje openbaart – doet denken aan een opgraving, een druipsteengrot of een archeologisch museum. "Als het goed is doet het iets met je. Het lijkt op veel dingen, maar het is het allemaal nét niet. Dus moet je zelf gaan interpreteren, want er hangt geen bordje bij waarop alles wordt uitgelegd en je kunt het ook niet vragen, want het meeste personeel is wegbezuinigd."

Scheppingsproces

De toekomst van Het HEM is ongewis, wat er met *Sanctum* zal gebeuren eveneens. "Ik denk niet dat ze het er zo maar uit zullen slopen, dat zou kapitaalvernietiging zijn. Kim zegt dat ze al heel ver is met haar zoektocht naar een nieuwe investeerder. Laten we hopen dat het lukt, want Het HEM is een unieke plek. De meeste musea zijn ontworpen om er iets op te hangen, niet om er iets bijzonders in te bouwen. Als je iets mag doen, zeggen ze eerst wat er allemaal niet kan. In Het HEM kan bijna alles."

In Galerie Ron Mandos is nu een aantal nieuwe acrylschilderijen van Van Veluw te zien; stillevens waarop het scheppingsproces in Pruisisch blauw is afgebeeld. "De mens heeft al het visuele in religies geschapen, in een werkplaats, met een hamer en een zaag. Maar er bestaan geen afbeeldingen van een altaar als *work in progress*. Op de schilderijen heb ik mijn werkplaats geromantiseerd afgebeeld. Je ziet de schoonheid van het creëren: de klemmen, de objecten in afbouw, half afgedekt tegen het stof."

Changez! Art Brussels in Amsterdam, t/m 1/8 in Galerie Ron Mandos, Prinsengracht 282.

Chapter 3HREE

Na een geslaagde crowdfunding opent Het HEM dit weekeinde weer zijn deuren, in elk geval tot oktober. Te zien zijn de permanente installaties van Studio RAAAF en Van Veluw en Chapter 3HREE van gastcurator Maarten Spruyt, die gepland stond tot 3 mei maar kon worden verlengd. De zintuiglijke groepstentoonstelling, met werken van kunstenaars zoals Sander Breure & Witte van Hulzen, David Claerbout, Elspeth Diederix en Maria Roosen, is weer te bezoeken in de 200 meter lange ondergrondse tunnel waar vroeger munitie werd getest. In de Huiskamer is van 15.00 tot 20.00 uur muziek: zaterdag van Discos Horizontes, zondag van Din Daa Daa.

Blikvangers

De stad staat vol met kunst, van wereldvermaarde kunstenaars tot anonieme beeldhouwers. Wat zijn de verhalen achter deze beelden?

U bevindt zich hier

Sinds 2019
Kunstenaar **Martijn Sandberg**
Waar **Oranje-Vrijstaatkade**

"In geouwehoer kun je niet wonen." Van wie was die uitspraak? Juist. Van de Amsterdamse PvdA-politicus Jan Schaefer (1940-1994). 'In geouwehoer kun je niet wonen.' Maar je kunt er wel op zitten. Op die letterlijke

tekst nog wel. De tekst is aangebracht op een van de 22 kleine, witte, betonnen zuiltjes die aan de Oranje-Vrijstaatkade in Amsterdam-Oost staan, en die samen het kunstwerk *U bevindt zich hier* vormen.

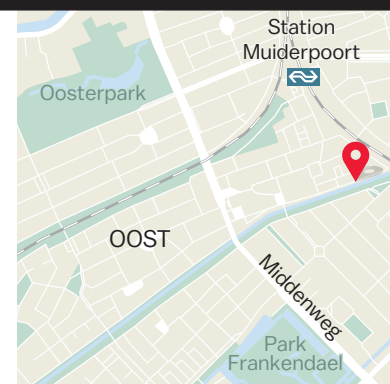
Zuultjes waar je zomaar aan voorbij kunt fietsen, waar je even op kunt gaan zitten om uit te rusten van het winkelen in Oostpoort.

En die je dus kunt lezen. Op elk van de 22 zuilen staat een tekst.

Bijvoorbeeld: 'Ik weet het niet'. De vertaling van het Latijnse woord *nescio*. En Nescio was weer het pseudoniem van de schrijver J.H.F. Grönloh. Hij woonde in Oost, en dat is meteen het verbindende element. Op de 22 zuilen staan uitspraken of teksten van personen die op de een of andere manier met Amsterdam-Oost zijn verbonden. (Jan Schaefer heeft veel betekend voor Betondorp.)

Je moet dat wel weten, dat die teksten van Jan Schaefer en Nescio zijn, want bij de kunstwerken zijn geen verklarende bordjes of plaatjes te zien. Geheel volgens de bedoeling van kunstenaar Martijn Sandberg. Het kunstwerk moet meer dan een verwijzing naar een persoon of een gebeurtenis zijn en vooral ook voor zichzelf spreken.

Zo zal eenieder zijn eigen interpretatie geven aan de tekst op zuil 8 (gerekend vanaf de Linnaeusstraat): 'Kleur heeft een mens getekend' – ook nog eens een zeer actuele tekst (van Leo Schatz).

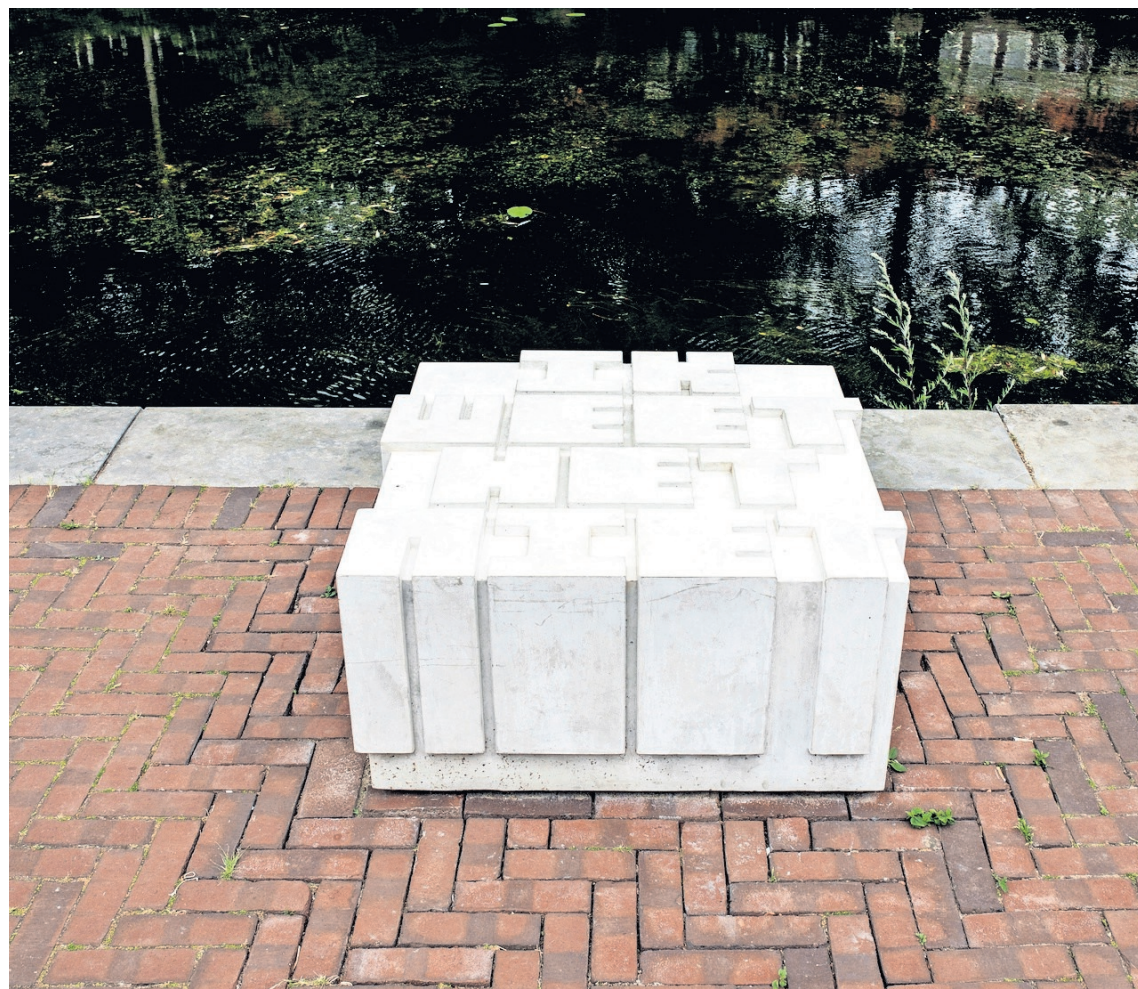

Aardig is het om langs de zuilen te lopen en te raden van wie welke tekst is, of bij wie een tekst hoort. Wally Tax, Renate Rubinstein, Jacques Presser en Germaine Groenier zijn enkele van de namen die aan de teksten zijn gekoppeld.

Bij de ene zuil is dat makkelijker dan de andere. 'Op weg naar het einde' is natuurlijk van Gerard Reve, maar van wie is 'Wie niet koopt wordt opgeknoopt'?

Op de websites oost-online.nl en u-bevindt-zich-hier.nl wordt uitleg gegeven, en daar kunt u ook vinden bij wie of wat welke tekst hoort. 'U bevindt zich hier', zuil 4, heeft betrekking op het nabijgelegen Polderweggebied, de plek waar de laatste razzia van Amsterdam werd gehouden.

O ja, u zult geen tekst van de in Oost geboren Johan Cruijff vinden. Martijn Sandberg koos wel al een uitspraak, 'Elk voordeel heb zijn nadeel', maar de zuil staat er nog niet. Sandberg: "Kort gezegd, Johan Cruijff is op de 'reservebank' gezet."
Maarten Moll

→ Deze hoort natuurlijk bij Nescio, maar van wie is 'Kleur heeft de mens getekend'? FOTO NOSH NEHNEH